Oikeusministeriö NEUVOSTORAPORTTI OM2021-00112

ESI Aittoniemi Eeva(OM) 07.04.2021
JULKINEN

Asia
EU/Oikeusministereiden epävirallinen videokokous 11.3.2021

Kokous
Epävirallinen oikeusministereiden videokonferenssi 11.03.2021

Puheenjohtajamaa Portugali esitteli oikeusministereille kirjallisessa menettelyssä hyväksyttyjä oikeusalan koulutusta koskevia neuvoston päätelmiä, jotka liittyvät oikeusalan koulutusta koskevaan komission strategiaan vuosille 2021–2024. Oikeusalan koulutuksella on keskeinen osa muun muassa unionin oikeuden soveltamisen ja tehokkaiden rajat ylittävien prosessien kannalta.

Komissio antoi tilannekatsauksen Euroopan syyttäjäviraston (EPPO) perustamisesta. KOM korosti, että toiminnan tulisi alkaa mahdollisimman pian ja jäsenvaltioiden tulisi viedä loppuun tarvittavat toimet, kuten kansallisen lainsäädännön hyväksyminen, valtuutettujen syyttäjien nimittäminen ja kolmasmaayhteistyötä ja suhteita ei-osallistuviin jäsenvaltioihin koskevat notifikaatiot.

Ministerit keskustelivat sähköisen viestinnän välitystietojen yleisestä säilyttämisvelvollisuudesta. Puheenjohtaja oli keskustelua varten esittänyt jäsenvaltioille kysymyksen, näkivätkö nämä tarpeelliseksi tulevaisuudessa säätää sähköisen viestinnän välitystietojen säilyttämisestä unionin tasolla vai olisiko riittävää, että asia jätetään kansallisen sääntelyn ja jäsenvaltioiden välisen rikos- ja oikeudellisen rajat ylittävän yhteistyön varaan. Lähes kaikki jäsenvaltiot kannattivat säilytysvelvollisuudesta säätämistä harmonisoidusti uudessa EU-instrumentissa. Komissio korosti EUT:n ratkaisujen noudattamista, ja halua työskennellä jäsenvaltioiden kanssa ylivoimaisen enemmistön toivoman ratkaisun löytämiseksi.

Ministerit kävivät EU:n perusoikeusviraston johtajan kanssa keskustelun perusoikeuksien edistämisestä ja EU:n perusoikeuskirjan soveltamisesta. Keskustelussa pidettiin merkittävänä virstanpylväänä sitä, että vaikeiden neuvottelujen jälkeen neuvosto oli yksimielisesti saanut hyväksyttyä asiasta päätelmät, joilla ohjataan perusoikeuskirjan soveltamista vuosiksi eteenpäin.

Kokouksen aluksi pidettiin hiljainen hetki terrorismin uhrien kunnioittamiseksi ja muistamiseksi (Madridin terrori-iskun 11.3.2004 vuosipäivä).

1. **Vireillä olevat lainsäädäntöhankkeet (julkinen asiakohta)** *Doc. 6745/21*

Puheenjohtajamaa nosti esiin seuraavat hankkeet:

- lainsäädäntöehdotukset rajat ylittävästä pääsystä sähköiseen todistusaineistoon (e-evidence), jonka osalta trilogineuvottelut on aloitettu
- asetusehdotus koskien saatavien siirtojen sivullisvaikutuksiin sovellettavaa lakia, jonka osalta PJ:n tavoitteena on saavuttaa neuvoston yleisnäkemys.
-EU:n perusoikeusvirastoa (FRA) koskevan asetuksen muutosehdotuksen osalta PJ jatkaa kahdenvälistä yhteydenpitoa ja yrittää löytää kaikkia tyydyttävän ratkaisun.
-Neuvottelut eCODEX-viestintäjärjestelmää koskevasta asetusehdotuksesta ovat alkaneet työryhmätasolla
-oikeusalan rahoitusohjelmaa ja perusoikeudet ja arvot -rahoitusohjelmaa koskevat neuvottelut on saatu päätökseen, ja asetukset pyritään hyväksymään huhtikuussa

2. **Oikeusalan koulutusta koskevat neuvoston päätelmät**
   https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6926-2021-INIT/en/pdf

Puheenjohtaja viittasi oikeusalan koulutusta koskevaan komission julkaisemaan strategiaan vuosille 2021–2024, ja totesi, että neuvoston päätelmät on hyväksytty kirjallisessa menettelyssä. Komissio käytti puheenvuoron, jossa toivotti päätelmät tervetulleiksi.

3. **Euroopan syyttäjäviraston (EPPO) perustaminen – tilannekatsaus** *Doc. 6384/21*

Komissio antoi tilannekatsauksen EPPO:n perustamiseen ja toivoo, että viraston toiminta pääsee käynnistymään mahdollisimman pian. Muutamat jäsenvaltiot, ml. Suomi, kertoivat valmisteluistaan.

4. **Sähköisen viestinnän välitystietojen säilyttäminen** *Doc 6455/2021*

Ministerit kävivät näkemysten vaihdon sähköisen viestinnän välitystietojen yleisestä säilyttämisvelvollisuudesta. Puheenjohtaja oli keskustelua varten esittänyt jäsenvaltioille kysymyksen, näkivätkö nämä tarpeelliseksi tulevaisuudessa säätää sähköisen viestinnän välitystietojen säilyttämisestä unionin sääntelyssä vai olisiko riittävää, että asia jätetään kansallisen sääntelyn ja jäsenvaltioiden välisen rikos- ja oikeudellisen rajatylittävän yhteistyön varaan.

Lähes kaikki jäsenvaltiot, EU:n terrorismin vastainen koordinaattori sekä Eurojust kannattivat säilytysvelvollisuudesta säätämistä harmonisoidusti uudessa EU-instrumentissa. Jäsenvaltiot korostivat puheenvuoroissaan viranomaisten pääsyä sähköisen viestinnän tietoihin rikostutkinnan ja kansallisen turvallisuuden suojaamisen kannalta välttämättömänä. Useat jäsenvaltiot pitivät EU-tuomioistuimen asiaa koskevia ratkaisuja ongelmallisina ja tuomioistuimen asettamia rajoituksia säilytysvelvollisuudelle haastavina toteuttaa käytännössä. Useat jäsenvaltiot eivät myöskään nähneet EU-tuomioistuimen ratkaisukäytännössä mainittua kohdennettua säilyttämistä toteuttamiskelpoisena ratkaisuna. Jäsenvaltiot pitivät tärkeänä, että uusi EU-sääntely mahdollistaisi tietojen mahdollisimman laajan säilyttämisen perusoikeuksia kunnioittaen ja EU-tuomioistuimen ratkaisukäytäntöä noudattaen. Eräät jäsenvaltiot toivoivat kuitenkin, että EU-tuomioistuin voisi vielä tulevaisuudessa joustavoittaa tulkintaansa, sillä useita säilytysvelvollisuutta koskevia juttuja on vireillä tuomioistuimessa. Valtaosa jäsenvaltioista katsoi, ettei kansalliset ratkaisut olisi riittäviä ja johtavat fragmentaatioon, joka voi vaikeuttaa rikostutkintaa. Suomi totesi, ettei sillä ole asiaan vielä kantaa ja painotti näkevänsä hyviä ja huonoja puolia molemmissa vaihtoehdoissa. Tunnisti tarpeen varmistaa viranomaisten mahdollisuudet torjua tehokkaasti rikollisuutta, mutta samaan aikaan tarpeen suojata yksityiselämää ja henkilötietojensuojaa asianmukaisesti. Korosti, että kaikkien ratkaisujen tulee noudattaa Euroopan ihmisoikeussopimusta sekä perusoikeuskirjaa ja EU-tuomioistuimen ratkaisuja.

KOM korosti säilytysvelvollisuuden tärkeyttä rikostorjunnalle, ja toi esiin, että ymmärtää tarvetta EU-tason ratkaisulle. Painotti kuitenkin asian olevan oikeudellisesti monimutkainen ja haastava. Perusoikeuskirjan vaatimuksia ja tuomioistuinkäytäntöä on noudatettava, tärkeää myös oikeusvaltioperiaatteen näkökulmasta. Korosti, että EU-tuomioistuimen asettamat rajoitukset perustuvat perusoikeuskirjaan. Komissio toi esiin haluavansa työskennellä jäsenvaltioiden kanssa löytääkseen ylivoimaisen enemmistön toivoman ratkaisun.

5. Euroopan unionin perusoikeuskirjan soveltaminen *Doc.6795/21*

Komissio piti neuvoston perusoikeuspäätelmiä erittäin tärkeinä päätelminä, jotka viitoittavat tietä seuraavaksi 10 vuodeksi. Toi esiin, että nykyinen kriisi osoittaa, että perusoikeuskirjaa tarvitaan, ja että perusoikeudet pitää aina pitää mielessä. Täytäntöönpano kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla tärkeää, myös ihmisoikeuskeskusten ja muiden toimijoiden tulisi hyödyntää perusoikeuskirjaa.

EU:n perusoikeusviraston (EU FRA) johtaja kiitti vahvoista neuvoston päätelmistä, jotka täydentävät EU:n strategiaa perusoikeuskirjan toimeenpanemiseksi. Toi esiin, että sekä lainsäädäntöasioissa että kansallisella tasolla viitataan perusoikeuskirjaan vielä melko vähän. Perusoikeuskirjan yleinen tuntemus on kyselytutkimusten mukaan kuitenkin melko hyvää. Toi esiin oikeussektorin, alue- ja paikallistason sekä ihmisoikeusinstituutioiden roolin ja korosti, että FRA on vahvasti sitoutunut jäsenvaltioiden tukemiseen. Käsikirja perusoikeuskirjan soveltamisesta on saatavilla kaikilla EU-kielillä. Yksi uusi työalue virastolla on kaupunkien ihmisoikeusverkosto.

Asiasta käytiin laaja keskustelu, jossa korostettiin perusoikeuskirjan soveltamista, ja perusoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen ja demokratian kokonaisuutta yhteisinä arvoina. Merkittävänä pidettiin, että neuvosto sai aikaan yhteisymmärryksen päätelmätekstistä. Suomen tavoin monet nostivat esiin päätelmien tärkeät viittaukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon sekä EU:n perusoikeusviraston merkittävän roolin perusoikeustiedon tuottajana. Puheenvuoroissa nousi esiin myös tietoisuuden lisääminen, EUT:n oikeuskäytännön merkitys, EU:n liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen, syrjinnän torjuminen, kansalaisyhteiskunnan merkitys sekä kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden rooli. Tulevat vuosittaiset keskustelut perusoikeuskirjan soveltamisesta toivotettiin tervetulleeksi.

Suomi totesi neuvoston ja jäsenvaltioiden tehneen neuvoston päätelmillä tärkeitä sitoumuksia perusoikeuksien edistämiseksi, ja piti tätä tärkeänä saavutuksena, jolla on vaikutusta perusoikeuskirjan soveltamiseen vuosiksi eteenpäin. Perusoikeuskirja on eurooppalaisten arvojen ja oikeuksien ilmentymä, eurooppalaisen identiteetin symboli ja konkreettinen osoitus yhteisistä arvoista, jotka perustuvat perusoikeuksiin, oikeusvaltioperiaatteeseen ja demokratiaan. Työtä on kuitenkin vielä edessä perusoikeuskirjan soveltamisessa sekä kansallisella että EU-tasolla. Tarvitaan lisää koulutusta ja lisää tietoisuutta. EU:n perusoikeusvirastolla on tärkeä rooli, ja sen perustamisasetus tulisi viimeistellä. Virastoa voisi hyödyntää nykyistä enemmän myös lainsäädäntötyössä, voitaisiin pyytää sen kannanottoa perusoikeusherkistä säädöksistä. Myös kansallisella tasolla Suomi pyrkii kehittämään perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia. Suomi korosti myös kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden, tasa-arvoelinten ja kansalaisyhteiskunnan merkitystä, ja korosti sukupuolten välistä tasa-arvoa eurooppalaisena arvona.

6. Muut asiat

Muina asioina esillä EU:n ja Pohjois-Afrikan välisen dialogin tehostaminen, laittoman verkkosisällön torjuminen sähköisiä palveluja koskevan säädösehdotuksen kontekstissa, vuoden 2021 oikeusvaltiokertomuksen valmistelu, eräät Liettuan oikeus- ja syyttäjäviranomaisiin kohdistetut toimet,

digitalisaation edistäminen elpymis- ja palautumistukivälineen avulla sekä Iso-Britannian tietosuojan tasoa koskevat komission riittävyyspäätökset.

Suomen edustajat

Oikeusministeri Henriksson, valtiosihteeri Brännkärr sekä virkamiesdelegaatio

Asiakirjat

Merkitty asiakohdittain

Liitteet

Viite

Asiasanat	oikeus- ja sisäasiat
Hoitaa	**OM, SM, UM**
Tiedoksi	EUE, LVM, STM, TEM, TULLI, VM, VNK